Παιδεία και αγωγή των νέων κατά τους Τρεις Ιεράρχες (π. Θεόδωρος Ζήσης)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 30 Ιανουαρίου, 2016

Ομιλία π. Θεοδώρου Ζήση στην Αίθουσα Μητροπόλεως Σερρών (31/01/2010)

Σεβασμιώτατε Μητροπολίτα Σερρών, ποιμενάρχα της ιστορικής Μητροπόλεως των Σερρών, σεβαστοί πατέρες, κυρίες και κύριοι, τα τελευταία χρόνια στις εορτές των Αγίων Τριών Μεγάλων Ιεραρχών, Οικουμενικών Διδασκάλων και προστατών της Παιδείας μας, συνειδητά προβληματιζόμαστε όλοι και ανησυχούμε για την πορεία, στην οποία βρίσκεται η Παιδεία διεθνώς, αλλά ιδιαίτερα στην χώρα μας, η οποία έχει χιλιετιών παράδοση παιδείας και προσφοράς πολιτιστικής.
Ο αποχωρήσας 20ος αιών, με τον οποίον έκλεισε η δεύτερη χιλιετία, θεωρείται ως αποκορύφωση της προσπάθειας, που άρχισε ο Δυτικός πολιτισμός και εφήρμοσε επί τρεις αιώνες, να έρθει σε πλήρη ρήξη με το παρελθόν, ν’ απορρίψει σχεδόν στο σύνολό της την πολιτιστική κι εκπαιδευτική παράδοση της ελληνοχριστιανικής αρχαιότητος, της προχριστιανικής και της χριστιανικής, να αποδεσμευτεί από την ιστορική μνήμη, από δοκιμασμένες και καθιερωμένες αξίες και πεποιθήσεις και να στηρίξει το μέλλον της ανθρωπότητος στη γνώση και στην επιστήμη. Ιδιαίτερα στην προσπάθεια αυτή επλήγησαν οι θρησκευτικές και ηθικές αξίες, που συνδέονται άμεσα μεταξύ τους αφού ουσιαστικά χωρίς Θεό, νομοθέτη και ρυθμιστή της ηθικής συμπεριφοράς, όλα επιτρέπονται και όλα μεταβάλλονται ανάλογα με τις χρησιμοθηρικές και ευδαιμονιστικές απόψεις της κάθε εποχής. Η μικρή αθεϊστική ομάδα των αρχαίων Ελλήνων φιλοσόφων μαζί με τους σοφιστές, που σχετικοποιούν τις αξίες, έγιναν το πρότυπο των νέων σοφών και επιστημόνων. Το μεγάλο όμως και κυρίαρχο αίτημα της εθνικής παιδευτικής παραδόσεως του Σωκράτη, του Πλάτωνα, του Αριστοτέλη, του Πυθαγόρα, του Πλουτάρχου, του Πλωτίνου και στη συνέχεια των μεγάλων Αγίων και Πατέρων της Εκκλησίας μας, που το εσυνέχισαν και το επλούτισαν, αγνοήθηκε και συκοφαντήθηκε γιατί δεν ταίριαζε στο νέο πολιτιστικό δρόμο και όραμα.

Διαπνεόταν αυτή η παράδοση των ευσεβών φιλοσόφων και των Αγίων Πατέρων από ισχυρή μεταφυσική πνοή, από θεοσέβεια, και προέβαλε, μαζί με τη γνώση, την αναγκαιότητα της αρετής και την αποφυγή της κακίας. Όλος ο πνευματικός βίος της αρχαίας Ελλάδας και του Βυζαντίου σφραγίζεται από την ευσέβεια και την αρετή, όπως αυτό αποτυπώνεται ακόμα και στις αρχαίες τραγωδίες, στην καθημερινή ζωή, στα μνημεία που σώθηκαν, τον Παρθενώνα και την Αγιά Σοφιά, πολύ περισσότερο βέβαια στο πλήθος των Αγίων της Ορθόδοξης Εκκλησίας, οι οποίοι ουσιαστικά

πραγματοποίησαν το ιδανικό του «φιλοσόφου βίου». Επί δυόμισι και πλέον χιλιάδες χρόνια η ανθρωπότητα πορεύτηκε εξισορροπητικά και πολιτισμένα. Δεν έλειψαν βέβαια οι σκοτεινές πλευρές και οι παρεκκλίσεις, οι αδικίες και οι ανισότητες, οι πόλεμοι και οι συγκρούσεις, οι διωγμοί και οι κατατρεγμοί και φαινόμενα παρακμής, και ηθικής ακόμη. Υπήρχε όμως πάντοτε η δυνατότητα και η θέληση, ακόμα και μέσα σ' αυτά, να καθρεφτίζεται η ανθρωπότητα στον καθρέπτη των ηθικών και πνευματικών αξιών και να βλέπει το παραμορφωμένο της πρόσωπο, να φιλοσοφεί, να στοχάζεται για το πρέπον και το δέον, να αξιολογεί και να εκτιμά και να προσπαθεί να βελτιωθεί πνευματικά.

Αυτός ο κόσμος όμως των δυόμισι χιλιάδων ετών της κοινής ελληνοχριστιανικής παιδευτικής παραδόσεως από τον 18ο αιώνα, τον περίφημο αιώνα του Διαφωτισμού, αποτελεί παρελθόν για τον Δυτικό πολιτισμό, μέσα στον οποίον, δυστυχώς, έχουμε ενταχθεί κι εμείς και πηγαίνουμε πιο βαθιά. Δεν υπάρχει πλέον ο καθρέπτης της ανθρωπιστικής, της ελληνοχριστιανικής παιδείας, η ευσέβεια και η αρετή είναι συκοφαντημένες και άχρηστες, δεν είναι πλέον αξίες αλλά είναι απαξίες.**Ο σκοπός της παιδείας δεν είναι διπλός, η καλλιέργεια δηλαδή της επιστήμης αλλά και της αρετής, η μέσω της γνώσης μορφοποίηση-μεταμόρφωση του ανθρώπου εις καλόν καγαθόν, αλλά η αποοικειοποίηση της γνώσης και της επιστήμης, η εκτροπή της παιδείας σε εμπορικό και οικονομικό μέγεθος, που θα εξασφαλίζει επαγγελματικά και οικονομικά οφέλη, η μετατροπή των μαθητών από πρόσωπα με ποικίλες πτυχές σε εγκεφάλους, σε computers, σε μηχανές που απομνημονεύουν και παράγουν.** Αυτή η περίφημη σκοποθεσία της παιδείας απασχολεί ως και άλλους και την ελληνική πραγματικότητα, αφού και από το Σύνταγμα και τους σχετικούς νόμους προσπαθούν οι σοφοί μεταρρυθμιστές να απαλείψουν οτιδήποτε έχει σχέση με θρησκευτική και ηθική αγωγή των ελληνοπαίδων και να εισαγάγουν το Δυτικό μοντέλο της παιδείας.

Για το Δυτικό αυτό μοντέλο της παιδείας έγραφε παλαιότερα πολύ χαρακτηριστικά ο **Φώτης Κόντογλου**, συγκλονιστικά: «*Οι ψυχές των νέων είναι ρημαγμένες από τα άγρια ένστικτα, που τα ανεβάσανε στην επιφάνεια από τα σκοτεινά τάρταρα της ανθρώπινης φύσης, κάποιοι εχθροί του ανθρώπου, κάποιοι πνευματικοί ανθρωποφάγοι, που ανάμεσα τους πρωτοστατεί ένας τρελός λύκος λεγόμενος Νίτσε, μια μούμια σαν παλιόγρια λεγόμενος Βολταίρος, κάποιος ζοχαδιακός Φρόυντ, κι ένα πλήθος από τέτοια όρνια και κοράκια και νυχτερίδες. Όσοι τους θαυμάζανε, ας καμαρώσουνε σήμερα τα φαρμακερά μανιτάρια που φυτρώσανε μέσα στις καρδιές και στις ψυχές της γαγγραινιασμένης ανθρωπότητος*». Εν όψει λοιπόν αυτού του Δυτικού μοντέλου, του οποίου η καρποφορία είναι πλέον εμφανής στη συμπεριφορά των νέων μας, αρχίζουμε όλοι και προβληματιζόμαστε.

Πού οφείλεται άραγε αυτή η απαξίωση κι αυτή η παιδευτική παρακμή; Δεν είναι δύσκολο να δώσει κανένας την απάντηση. Οφείλεται στο **πνευματικό κενό**

που δημιούργησαν οι κρατούντες και οι σχεδιάζοντες διεθνώς για να μεταβάλλουν τους ανθρώπους σε καταναλωτικές μηχανές, ώστε να αυξάνουν τα κέρδη τους από τον υπερκαταναλωτισμό και την ηδονοφιλία. Και τότε αυτό είναι αιτία χειρότερη, καινούρια κατάσταση· ξεφύγαμε από τον Διαφωτισμό και περάσαμε πλέον στον υλισμό και στη σαρκολατρεία και στην εμπορευματοποίηση της παιδείας. Αποθεώνουν συστηματικά το σεξ, τη σαρκική ηδονή, προβάλουν τις μοιχείες και τις πορνείες, τις διαλυμένες οικογένειες, τα διαζύγια, τις εξωγαμικές ελεύθερες συμβιώσεις, την ομοφυλοφιλία, τα γλέντια και τις διασκεδάσεις, τα πανάκριβα ενδύματα, τα είδη καλλωπισμού, διαλύουν την Παιδεία και τα σχολεία με τον μαθητικό και φοιτητικό συνδικαλισμό. Ως πρότυπα για τους νέους δεν είναι πλέον οι ηθικοί και ενάρετοι άνθρωποι αλλά οι κακοπληρωμένοι ηθοποιοί, τραγουδιστές, δημοσιογράφοι, ποδοσφαιριστές, τεχνοκράτες. Οι λέξεις αρετή, τιμιότης, σεβασμός, υπακοή, υπομονή, σεμνότητα, πειθαρχία, ευνομία, τάξη, κόπος, μάθηση, δικαιοσύνη, εγκράτεια, ολιγάρκεια και πολλές άλλες χάθηκαν από το λεξιλόγιο διδασκόντων και διδασκομένων. Και επειδή αδειάσαμε τις ψυχές των νέων από αξίες και τις γεμίσαμε με υλικά σκουπίδια και απόβλητα, με το σεξ, την καλοπέραση και τη βία, αγρίεψαν τώρα· δεν υπάρχουν πνευματικά αντισώματα, ηθικές αναστολές αλλά και ελπίδες. Δεν έμαθαν να υπομένουν, να εγκρατεύονται, να ζουν με ολιγάρκεια και λιτότητα αν χρειαστεί, όπως έζησαν τόσες γενιές προηγουμένως. Ατίθασοι και ανυπάκουοι επαναστατούν και καταστρέφουν χωρίς η διαλυμένη και συκοφαντημένη οικογένεια και το αλλοπρόσαλλο σχολείο, που έχει χάσει τον προσανατολισμό του, να μπορούν να βοηθήσουν. Χωρίς την εξημερωτική δύναμη του Ευαγγελίου αγριεύουν οι ψυχές των ανθρώπων.

Παλαιότερα βάρβαροι και άγριοι λαοί δέχθηκαν το Ευαγγέλιο και εξημερώθηκαν· τώρα εξορίζουμε το Ευαγγέλιο, υποβιβάζουμε και καταργούμε από τα σχολεία τον κατηχητικό, βιωματικό, εξημερωτικό, ανθρωποπλαστικό χαρακτήρα του μαθήματος των Θρησκευτικών και αφήνουμε να φουντώνουν τα πάθη και οι κακίες στις ψυχές των νέων ανθρώπων. Οδηγούμε τον κόσμο σε παλινβαρβάρωση. Το Ευαγγέλιο ενοχλεί όσους ζουν στο σκότος, όσους θέλουν να διαπράττουν πονηρά έργα. *Το φως ελύληθεν εις τον κόσμον και ηγάπησαν οι άνθρωποι μάλλον το σκότος ή το φως, ην γαρ πονηρά αυτών τα έργα* (Ιωάν. 3, 19). Η προ Χριστού ανθρωπότης εγκαταλείψασα τον αληθή Θεό, όπως τον εγκαταλείπουμε κι εμείς τώρα, παλινβαρβάρωση, και προσκολληθείσα στα άψυχα και ανόητα είδωλα παραδόθηκε σε πάθη ατιμίας, που εξευτέλισαν την αξία του ανθρώπου, όπως διαπιστώνει ο Απόστολος Παύλος, *φάσκοντες είναι σοφοί εμωράνθησαν και ήλλαξαν την δόξαν του αφθάρτου Θεού εν ομοιώματι εικόνος φθαρτού ανθρώπου και πετεινών και τετραπόδων και ερπετών. Διό και παρέδωκεν αυτούς ο Θεός εν ταις επιθυμίαις των καρδιών αυτών εις ακαθαρσίαν του ατιμάζεσθαι τα σώματα αυτών εν αυτοίς* (Ρωμ. 1, 22-24) και αυτή την εικόνα τη ζούμε και τώρα· έχουμε παραδοθεί σε πάθη ατιμίας. Η περιγραφή των μακράν του Θεού ανθρώπου περιγράφει και την **ευθύνη όσων εκδιώκουν τον Θεό από την Παιδεία και την κοινωνία**, και φωτογραφίζει την σημερινή κατάσταση

όπως την κατήντησαν οι θεομάχοι και οι εκκλησιομάχοι, πολιτικοί και άλλοι ηγέτες χωρίς Θεό. Και οι άνθρωποι πλέον είναι, όπως λέει κι ο Απόστολος Παύλος, *πεπληρωμένοι πάσης αδικίας, πορνείας, πονηρίας, πλεονεξίας, κακίας, μεστοί φθόνου, φόνου, έριδος, δόλου, κακοηθείας, ψιθυρισταί, καταλάλοι, θεοστυγείς, υβρισταί, υπερήφανοι, αλαζόνες, εφευρεταί κακών, γονεύσιν απειθείς, ασύνετοι, άστοργοι, άσπονδοι, ανελεήμονες* (Ρωμ. 1, 29-31).

Ίσως αυτή η εικόνα, την οποία με εισαγωγικά εδώ σας παρουσίασα, να θεωρείται υπερβολικά απαισιόδοξη για την Παιδεία μας, αλλά δεν παρουσιάζει όλο το σκοτάδι και όλο τον γνόφο αυτής της καταστάσεως. Να κάνετε λίγη υπομονή για μερικά λεπτά ακόμη πριν μπω στο να σας παρουσιάσω τα μεγάλα πρότυπα των Αγίων Ιεραρχών για τη διδασκαλία τους, να σας ενημερώσω από σύγχρονες φωνές που διατραγωδούν σε ποια κατάσταση είναι η Παιδεία μας.

Γιατί αν δεν συνειδητοποιήσουμε πού βρίσκεται σήμερα η Παιδεία μας κι αν δεν φροντίσουμε ν’ αλλάξει αυτή η εικόνα, τι νόημα έχει κάθε χρόνο τυπικά να γιορτάζουμε την εορτή των Τριών Αγίων Ιεραρχών; Ήρθε στα χέρια μου από βιβλιοπωλεία αυτές τις ημέρες ένα βιβλίο ενός εκπαιδευτικού, νομίζω είναι φιλόλογος, ο Γιάννης Τσέντος, με θέμα **«Η Παιδεία σε κρίση», εκδόσεις Τήνος**, «σκέψεις πάνω στα αδιέξοδα του σημερινού σχολείου». Σας διαβάζω μόνον δύο παραγράφους από το βιβλίο αυτό. Λέει λοιπόν εδώ ο καλός αυτός εκπαιδευτικός και ο αγωνιών: «*Μία από τις σημαντικότερες αλήθειες είναι ότι τα αδιέξοδα της παιδείας είναι περισσότερο από οπουδήποτε αλλού ορατά στην εικόνα των σημερινών μαθητών. Όχι τα προβλήματα ότι ξεκινούν από εκεί, αλλά σίγουρα καταλήγουν, ξεσπούν εκεί. Όλοι μας έχει τύχει να δούμε παρέες ανηλίκων*», και ακούστε τώρα, εγώ τρόμαξα, αλλά μετά κατοχυρώνοντας και από αλλού, είδα ότι έχει δίκιο, έχουμε δει «*παρέες ανηλίκων, που λίγο απέχουν από συμμορίες αλητών*». Και παρακάτω «*αλλά θα διερωτάσθε, τι είναι άραγε αυτό που κάνει κάποια παιδιά σήμερα ακόμη και κατ’ αρχήν αξιαγάπητα το καθένα ξεχωριστά, να λειτουργούν συχνά μέσα σε μία σχολική τάξη σαν αγέλη λύκων ανθρωποφάγων;*». Αλητόπαιδα, αγέλη λύκων ανθρωποφάγων…

Θεώρησα υπερβολική αυτή την διαπίστωση του εκπαιδευτικού, αλλά μετά τον δικαιολόγησα όταν έφτασε στα χέρια μου ένα βιβλίο γραμμένο για τον γέροντα Παΐσιο, ο οποίος γέροντας Παΐσιος έχοντας επαφή με γενιές, γενιές, γενιές νέων ανθρώπων, λέει τα εξής για τη νεολαία μας: ρωτάει, τον ρώτησε κάποιος «*αν κάνουν παρατήρηση οι μικροί στους μεγάλους είναι κακό;*».

«Αυτό είναι το τυπικό της νέας γενιάς, αλλά η Γραφή λέει έλεγξον τον αδελφόν σου, δεν λέει έλεγξον τον πατέρα σου! Οι σημερινοί νέοι έχουν λόγο, έχουν το αντάρτικο, δίχως να το καταλαβαίνουν. Την θεωρούν φυσιολογική αυτήν την συμπεριφορά. Μιλούν με αναίδεια και σου λένε: «Το είπα απλά». Έχουν επηρεασθή από αυτό το

πνεύμα του κόσμου το αλήτικο, που δεν σέβεται τίποτε. Δεν υπάρχει σεβασμός στην συμπεριφορά του μικρού προς τον μεγάλο και δεν το καταλαβαίνουν πόσο κακό είναι αυτό. Όταν ο μικρός λέει κατεστημένο τον σεβασμό στον μεγάλο, για να έχει δήθεν προσωπικότητα, τι περιμένεις; Χρειάζεται πολλή προσοχή. Το κοσμικό πνεύμα, το σύγχρονο, λέει: «Μην ακούτε τους γονείς, τους δασκάλους, τους μεγαλυτέρους». Γι' αυτό τα μικρότερα παιδιά γίνονται χειρότερα τώρα. Μεγαλύτερη ζημιά παθαίνουν ιδίως εκείνα τα παιδιά που οι γονείς τους δεν καταλαβαίνουν τι κακό τα κάνουν με το να τα θαυμάζουν και να τα θεωρούν σπουδαία, όταν μιλούν με αναίδεια.» Και διηγείται το εξής περιστατικό· έχει πολλά, θα σας πω μόνον αυτό: «Είχαν έρθει στο Καλύβι δυο ξαδελφάκια οκτώ-εννιά χρονών με τον πατέρα τους. Τα πήρα το ένα δεξιά, το άλλο αριστερά. Ήταν εκεί και ένας γνωστός μου ζωγράφος, πολύ καλό παιδί και καλλιτέχνης· σε ένα λεπτό, τακ-τακ, τον ζωγραφίζει τον άλλον. «Διονύση, του λέω, ζωγράφισε τα παιδιά έτσι όπως καθόμαστε μαζί». «Για να δούμε, λέει, αν τα καταφέρω, γιατί κουνιούνται». Έβγαλε μια κόλλα και άρχισε να ζωγραφίζει. Πετιέται το ένα και λέει: «Για να δούμε, βρε βλάκα, τι θα κάνεις!», και να είναι ο κόσμος μπροστά! Ο νέος δεν ταράχτηκε καθόλου. «Αυτά είναι τα σημερινά παιδιά», μου είπε και συνέχισε να ζωγραφίζει. Εμένα μου ανέβηκε το αίμα στο κεφάλι. Και ο πατέρας του σαν να μη συνέβαινε τίποτε! Να λένε έτσι σε άνθρωπο τριάντα χρονών και ο άνθρωπος να κάθεται και να τα ζωγραφίζει και να μη διαμαρτύρεται;». Και παρακάτω διηγείται και πολλά άλλα περιστατικά, που ένας νέος επειδή ο πατέρας του τον σκαμπίλισε, τον πήγε στην αστυνομία.

Και υπάρχει επίσης και το γνωστό, πιστεύω σε πολλούς εδώ στις Σέρρες, διότι ο συγγραφεύς είναι γνωστός, έρχεται συχνά στην πόλη σας, το βιβλίο του **Σαράντου Καργάκου, «Ελληνική Παιδεία, ένας νεκρός με μέλλον»**. Θεωρεί ο Σαράντης Καργάκος ότι η Παιδεία μας ήδη είναι νεκρή. Και σημείωσα απλώς εδώ –έχει πολλά θέματα μέσα, είναι συλλογή ομιλιών και άρθρων του- σημείωσα εδώ ένα σύμπτωμα, μία αρρώστια της σημερινής αγωγής προς τους νέους, την οποία επικρίνουν και οι Τρεις Ιεράρχαι. Λέει εδώ: «θα πρέπει η Παιδεία να μη γίνει εξάρτημα ή παράρτημα των κομμάτων, αλλά δυστυχώς αυτό έγινε· και το σχολείο πέθανε. Τον υπερπατριώτη ποιητή αντικατέστησε ο κομματικός ινστρούχτορας καθηγητής. Η παιδοκολακεία», **παιδοκολακεία**, να κολακεύουμε τα παιδιά, όλα για τα παιδιά, «η παιδοκολακεία ακόνισε το ήθος της Ελληνικής Παιδείας. Επί τέσσερις παρά κάτι δεκαετίες η μαθητική και φοιτητική νεολαία θυμιατίζεται και λιβανίζεται σαν τον νεκρό πριν μπει στον τάφο». Τους θυμιατίζουμε, τους κάνουμε τα χατίρια, τους θυμιατίζουμε για να μπουν στον τάφο.

Ένα θαυμάσιο άλλο νεανικό περιοδικό, το οποίο εκδίδει ο γνωστός συγγραφεύς νεανικών βιβλίων, ο **Κώστας Παπαδημητρακόπουλος**, λέει στο τέλος, έχει μια στατιστική: στους δέκα εφήβους, επισκέπτονται πορνογραφικές ιστοσελίδες δύο στους δέκα εφήβους· επισκέπτονται πορνογραφικές ιστοσελίδες οι δύο από τους δέκα, ενώ είκοσι τέσσερις έφηβοι ως τώρα επιχείρησαν να βάλουν τέρμα στη ζωή

τους μέσω του διαδικτύου κατά την τελευταία τριετία. Αυτά, μεταξύ άλλων, αναφέρθηκαν στην ημερίδα που διοργάνωσε ο Δήμος Αμαρουσίου με θέμα «Φροντίδα των παιδιών και ασφαλής πλοήγηση στο διαδίκτυο». Ο ίδιος, ο Παπαδημητρακόπουλος, αναφερόμενος στο σχεδιασμό για την ταφή του σχολείου και της Παιδείας μας λέει τα εξής γι' αυτούς, οι οποίοι τα σχεδιάζουν όλα αυτά. Ο Παπαδημητρακόπουλος, ενημερωτικά για όσους δεν ξέρουν, έχει γράψει τα καλύτερα νεανικά βιβλία στη σειρά «**Φωτοδότες**», μία έξοχη σειρά για νέους ανθρώπους, που πρέπει όλες οι βιβλιοθήκες και όλα τα σπίτια να τα έχουν. Έχω εδώ μπροστά μου ένα από τα βιβλία του, «Η παγκοσμιοποίηση και οι νέοι». Λέει λοιπόν: «Τι προσπαθούν να κάνουν; Τι απαιτείται; Η χειραγώγηση και ο έλεγχος της νεολαίας· ο αποπροσανατολισμός, η αποπροσωποποίηση, η αποχαύνωσή της προκειμένου να γίνει αυτή μαλθακή και άνευρη. Πώς να το πούμε; Κάτι σαν πτώμα. Πεθαίνει η παιδεία, πτώματα και οι νέοι. Ναι, μια νεολαία που παραπαίει, μια νεολαία που χάνεται στα ναρκωτικά με τη διαφθορά, μια νεολαία χωρίς προσανατολισμούς ανώτερους, ιδανικά και αξίες, είναι εξαιρετικά ευάλωτη. Μπορούν πλέον να περάσουν σ' αυτή και το αύριο του κόσμου οτιδήποτε. Και μάλιστα χωρίς αντίσταση, δίχως εμπόδια και δίχως τριγμούς». Και ένα μόνον από τα σκοτεινά σημεία σας αναφέρω.
Ένας άλλος, επίσης πνευματικός άνθρωπος, που εκδίδει το περιοδικό «**Χριστιανική Βιβλιογραφία**», ο **Στυλιανός Λαγουρός**, δημοσίευσε ένα άρθρο με τίτλο «Τα βιβλία του Γυμνασίου προπαγανδίζουν την πορνεία και αθωώνουν την παιδεραστία», και λέει τα εξής, ότι η εφημερίδα «Απογευματινή» στις 10 Ιουνίου το 2007, έγραψε τον εξής εντυπωσιακό τίτλο για τα πορνοβιβλία του Υπουργείου Παιδείας· ο δημοσιογράφος το λέει «πορνοβιβλία». Ο τίτλος, «Κορίτσια, γίνετε εταίρες να τα 'κονομάτε!...». «Υπάρχει στο βιβλίο αυτό», το οποίο καταγγέλλεται, «ειδικό κεφάλαιο αφιερωμένο στις εταίρες της αρχαιότητος. Ανθολογείται ο ποιητής Αλέξις της Μέσης Κωμωδίας, που έζησε λίγο μετά τον Μέγα Αλέξανδρο. Και να επί λέξει το μεταφρασμένο στα νεοελληνικά ποίημα του Αλέξιδος», το οποίο διδάσκεται στους μαθητάς: ««Κατ' αρχάς ένα και μόνο ενδιαφέρει τις εταίρες. Να κερδίζουν και να λεηλατούν όσους τις πλησιάζουν. Κι όταν κάποτε πλουτίσουν, στρατολογούν νέες εταίρες πρωτόβγαλτες στο επάγγελμα»... Ακολούθως ο Αλέξις μάς περιγράφει πώς οι πορνοβοσκοί», λέει, επιτρέψτε μου, «(νεοελληνιστί νταβατζήδες) επεξεργάζονται τις εταίρες για να έχουν επιτυχία: «Είναι κάποια ψηλή; Φοράει σανδάλι», τα λέει κι ο αρχαίος ποιητής αυτά, «φοράει σανδάλι με σόλα λεπτή και κυκλοφορεί με το κεφάλι γερμένο στον ώμο. Αυτό αφαιρεί ύψος. Δεν έχει κάποια γλουτούς; Τις προσθέτει ραμμένους κάτω απ' το φόρεμα. Έτσι - όσοι την βλέπουν, εκστασιάζονται με τα οπίσθια της!... Έχει κοιλιά; Διαθέτουν για λόγου της στήθη. Φορώντας τα πρόσθετα και στητά, το φόρεμα καταφέρνει να μην φαίνεται πολύ η κοιλιά της»!... Και σχολιάζει: «Αμέσως μετά το κείμενο αυτό υπάρχουν ερωτήσεις για να τις επεξεργαστούν τα παιδιά στο σχολείο. Μία απ' αυτές τις ερωτήσεις λέει: «Με βάση τις βελτιωτικές επεμβάσεις που αναφέρονται στο κείμενο, να γράψετε τις προδιαγραφές για την εμφάνιση και την συμπεριφορά της ιδεώδους εταίρας!...».» Και

ποιο είναι το μήνυμα τώρα στα παιδιά, ιδιαίτερα στις νέες κοπέλες; Να γίνουν ιδεώδεις εταίρες; «Γίνετε εταίρες να τα 'κονομάτε και να κυκλοφορείτε με τζιπ στα 21 σας χρόνια».
Απλώς σας παρουσίασα ορισμένα στοιχεία από αυτή την ζοφερή κατάσταση για να δείτε πού πάει αυτό το δυτικό μοντέλο παιδείας, το οποίο ξέφυγε πλέον από τον Διαφωτισμό και από την αθεΐα και έγινε πλέον ένα ζωώδες μοντέλο παιδείας, ένα υλιστικό, ένα ηδονιστικό μοντέλο παιδείας.
Απέναντι, λοιπόν, σ' αυτήν την κατάσταση, η οποία έχει αρχίσει και κρούει και τις θύρες μας, και τις θύρες της Ελλάδος, νομίζω πως καλά κάνουμε και καλά θα κάνουμε κάθε χρονιά τη γιορτή των Αγίων Τριών Ιεραρχών να παρουσιάζουμε το πρόσωπο και το έργο τους, να παρουσιάζουμε τις δικές τους απόψεις για την Παιδεία, οι οποίες απόψεις για την Παιδεία των Τριών Ιεραρχών διατυπώθηκαν κι εμφανίστηκαν σ' έναν κόσμο που παρουσίαζε παρόμοια παρακμή. Ο Ελληνορωμαϊκός κόσμος είχε αρχίσει να παρακμάζει και υπήρχαν και τότε παρόμοια φαινόμενα, την εποχή που ζούσαν οι Τρεις Ιεράρχαι. Ο **Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος** στο γνωστό του έργο «Περί κενοδοξίας και ανατροφής των τέκνων», μας παρουσιάζει ακριβώς ποια ήταν η παιδευτική κατάσταση των χρόνων του. Είχε αρχίσει ο εκχριστιανισμός, είχε προχωρήσει ο εκχριστιανισμός αλλά εξακολουθούσε η παλαιά παιδευτική αντίληψη, η ρωμαϊκή, η διαφθορά εξακολουθούσε να υπάρχει ακόμη και μέσα στη χριστιανική κοινωνία, ενώ βέβαια ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού ακόμη εξακολουθούσε να είναι ειδωλολάτρες. Μας λέει, λοιπόν, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος στο έργο αυτό ότι τρία στοιχεία κυριαρχούσαν στη νοοτροπία την κοινωνική της εποχής εκείνης. Κυριαρχούσαν τρεις έρωτες· κυριαρχούσε ο **έρωτας της δόξας**, κυριαρχούσε ο **έρωτας των χρημάτων** και κυριαρχούσε και ο **έρωτας του σεξ**. Είναι μία εικόνα της σημερινής παρακμιακής εποχής, όπως την περιγράφει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος για την δική του παρακμιακή εποχή. Όταν λέει,**οι γονείς θέλουν να παροτρύνουν τα παιδιά τους για να σπουδάσουν και να μάθουν γράμματα, δεν τους λένε πρέπει να γίνεις καλός άνθρωπος, να έχεις αγιότητα, να έχεις αρετή, να γίνεις καλός, να γίνεις αγαθός** , αλλά του λένε, πρέπει να τελειώσεις το σχολείο, να πάρεις δίπλωμα, να πάρεις μια καλή θέση, να παντρευτείς, να πάρεις μια πλούσια νύφη, να έχεις χρήματα να διασκεδάζεις, να γίνεις υπουργός, να πας κοντά στο βασιλιά… Και το χειρότερο, λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, εκτός του ότι υποθάλπτουν έτσι την τάση προς την δόξα και την τάση προς τον πλούτο, το χειρότερο είναι ότι τα έσπρωχναν τότε τα παιδιά και τα σπρώχνουν και τώρα, ακόμη και στο σεξ. Και λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, αγανακτισμένος για την τότε κατάσταση, και πρέπει κι εμείς επιτέλους να αγανακτήσουμε· το αναφέρω αυτό, διότι κατόρθωσαν τότε οι Τρεις Ιεράρχαι και όλοι οι άλλοι Πατέρες της Εκκλησίας αυτόν τον παρηκμασμένο κόσμο να τον αλλάξουν και να εμφανιστούν άγιοι, όσιοι, αγνοί, νέοι. Το Βυζάντιο, η Ρωμιοσύνη μας, είναι γεμάτο από αρετή κι από αγιότητα, από αγγελικές μορφές· μέχρι και πριν από σαράντα-πενήντα χρόνια υπήρχε αγνότης στα ήθη και στη συμπεριφορά. Κι έφθασαν σαράντα χρόνια να μας καταστρέψουν αυτόν τον κόσμο, τον οποίον έπλασαν και

δημιούργησαν οι Τρεις Ιεράρχες. Λέει λοιπόν ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, «*ουδαμόθεν την διαστροφήν γίνεσθαι των τέκνων, αλλ' εκ της περί τα βιωτικά μανίας*»· **από τίποτε άλλο δεν διαστρέφονται τα παιδιά, παρά από την μανία για τα βιοτικά**, που τα βάζουμε από την παιδική τους ηλικία. Και μέσα, λέει, σ' αυτήν την κατάσταση εκεί, της παρακμής της ηθικής και πνευματικής του αρχαίου ελληνορωμαϊκού κόσμου, μέσα σ' αυτήν την πνευματική σύγχυση, την οποία ζούμε τώρα και στις μέρες μας, επανερχόμαστε στην βαρβαρότητα, δεν υπήρχε τίποτα σαφές. Και δέστε πώς φωτογραφίζει τη δική μας την εποχή: ούτε τα δικαστήρια ούτε οι νόμοι ούτε τα σχολεία μπορούσαν να βοηθήσουν. Τους δικαστάς τους διέφθειραν με χρήματα οι πλούσιοι και κάποιοι άλλοι, οι δε δάσκαλοι ενδιαφέρονταν μόνο για το μισθό τους, για την αμοιβή τους. «*Ουδέν όφελος δικαστηρίων, ουδέ νόμων, ουδέ παιδαγωγών, ου πατέρων, ουκ ακοκλούθων, ου διδασκάλων· τους μεν γαρ ίσχυσαν διαφθείραι χρήμασιν, οι δε (διδάσκαλοι) όπως αυτοίς μισθός γένοιτο μόνον ορώσι*», βλέπουν πώς θα πάρουν το μισθό τους. Και φωνάζει, «*Τούτο εστι, ο την οικουμένην ανατρέπει πάσαν*», αυτό ανατρέπει όλη την οικουμένη, ότι «*των οικείων αμελούμεν παίδων*», αμελούμε τα παιδιά μας, «*και των μεν κτημάτων αυτών επιμελούμεθα της δε ψυχής αυτών καταφρονούμεν*».

Με αυτήν λοιπόν την παρουσία των Αγίων Τριών Ιεραρχών, των μεγάλων αυτών διδασκάλων, θα χρειαζόταν κανένας πολλές ώρες για να παρουσιάσει το παιδευτικό έργο, και στη ζωή τους και στο έργο τους, των Τριών Αγίων Μεγάλων Ιεραρχών. Και για να φράξουν τα στόματα, να φραγούν τα στόματα, αυτών οι οποίοι τολμούν και υποβιβάζουν τους Τρεις Αγίους ως προστάτας της Παιδείας και αρχίζουν σιγά-σιγά με την εορτή των Τριών Ιεραρχών ως προστατών της Παιδείας, να την υποβαθμίζουν, αλλά ακόμη κι από καθαρά κοσμική άποψη, από καθαρά κοσμικής παιδείας δεν υπάρχουν ανάλογα πρότυπα μορφωμένων ανθρώπων και παιδαγωγών σαν τους Τρεις Ιεράρχες. Σε έρευνες που έχουνε γίνει από σύγχρονους ερευνητάς γνωρίζετε ότι οι Τρεις Ιεράρχες στην εποχή τους ήταν περισσότερο μορφωμένοι, περισσότερο αρχαιομαθείς, είχαν σπουδάσει του κόσμου τις επιστήμες και κανένας δεν μπορούσε να συγκριθεί και να παραβληθεί με την εποχή τους. Και μια και ο λόγος το φέρνει εδώ, να σας πω π.χ., το έχω σημειώσει κάπου εδώ, ότι ο Μέγας Βασίλειος διατηρούσε αλληλογραφία με το γνωστό ρήτορα της αρχαιότητος τον Λιβάνιο, τον οποίον είχε περί πολλού ο αυτοκράτωρ ο Ιουλιανός ο Παραβάτης, ο οποίος επεδίωκε να καταργήσει, να χτυπήσει τον χριστιανισμό για να επαναφέρει την ειδωλολατρία. Είδωλο της ελληνικής παιδείας της ειδωλολατρικής ο ρήτωρ Λιβάνιος, καλοπληρωμένος· τον έπαιρναν από πόλη σε πόλη με χρυσούς μισθούς για να διδάσκει ρητορική και φιλολογία. Μαθηταί του Λιβανίου ήταν και οι Τρεις Ιεράρχαι. Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος στα γεράματά του, οι δύο που ήταν μεγαλύτεροι ο Μέγας Βασίλειος και ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος σε νεότερη ηλικία, στην Αντιόχεια και στην Κωνσταντινούπολη. Γνωρίζετε όλοι σας ότι όταν ερωτήθηκε ο Λιβάνιος, ποιον θα επιθυμούσε ν' αφήσει διάδοχο, απήντησε «*Ιωάννην ή μη αυτόν οι χριστιανοί εσύλησαν*» · ήθελα ν' αφήσω ως διάδοχό μου τον Ιωάννη τον Χρυσόστομο

αν δεν ήταν Χριστιανός, αν δεν τον είχαν κερδίσει οι χριστιανοί. Κι έχω εδώ, θα σας το πω όμως περιληπτικά, έχω εδώ ένα κείμενο αλληλογραφίας ανάμεσα στο Λιβάνιο και στον Μέγα Βασίλειο. **Έστειλε ο Μέγας Βασίλειος στο Λιβάνιο μία επιστολή** στέλνοντάς του κάποιον γνώριμό του από την Καππαδοκία· και του γράφει του Λιβανίου: «*Ιδού πέμπω σοι και έτερον Καππαδόκην*», του έστελνε συχνά Καππαδόκες ο Μέγας Βασίλειος του Λιβανίου. Όταν λοιπόν πήρε την επιστολή του Μεγάλου Βασιλείου ο Λιβάνιος, του λέει στην αρχή, μου αρέσει αυτό που διαρκώς μου λες, ιδού πέμπω σοι και έτερον Καππαδόκην, και μου στέλνεις πολλούς μαθητάς Καππαδόκες. Αλλά αυτό που έπαθα με την επιστολή σου, λέει, θα σου το διηγηθώ· το διηγείται στην επιστολή του. Όταν, λέει, διάβασα την επιστολή σου, μια ολιγόλογο, λιτή, ακριβολόγο επιστολή -λιτός λόγος, αρχαιοελληνικός- γέλασα, χάρηκα, ευφράνθηκα για το πόσο καλός μαθητής μου είσαι. Και με είδαν, λέει, όσοι ήταν εκεί αξιωματούχοι και με ρώτησαν, γιατί γελάς; Γελάω, λέει, αλλά συγχρόνως και λυπάμαι. Γελάω διότι έχω έναν τόσο καλό μαθητή και λυπούμαι διότι «*νενικήμεθα*», γιατί νικηθήκαμε. Από ποιον νικήθηκες, του είπαν οι εκεί παριστάντες. Νικηθήκαμε απ’ τον χριστιανό τον Βασίλειο. Και γνωρίζετε όλοι σας το παίγνιο που αντηλλάγη μεταξύ του Μεγάλου Βασιλείου και του Ιουλιανού του Παραβάτου. Ορισμένοι ερευνηταί αμφισβητούν τη γνησιότητα της επιστολής ανάμεσα στον Μέγα Βασίλειο και στον Λιβάνιο, αλλά αυτό είναι δείγμα πάντως αυτού του πνεύματος. Έγραψε ο Μέγας Βασίλειος στον Λιβάνιο μία επιστολή, τη διάβασε ο Λιβάνιος και είπε «*ανέγνων, έγνων, κατέγνων*», την διάβασα, την κατάλαβα και την καταδίκασα. Τον απαντάει, -δέστε εδώ αριστομάθεια, την οποίαν την καταργήσαμε- ο Μέγας Βασίλειος: «*ανέγνως, αλλ’ ουκ έγνως· ει γαρ έγνως, ουκ αν κατέγνως*», την διάβασες αλλά δεν την κατάλαβες· γιατί αν την καταλάβαινες δεν θα την καταδίκαζες.

Δεν θέλω εδώ να σας παρουσιάσω γνώμες συγχρόνων ερευνητών, του Βιλαμόβιτς, του Πίεχ, του Γάλλου, μεγάλων γραμματολόγων, οι οποίοι λένε π.χ. ότι, από την εποχή του Κικέρωνος είχε να ακουστεί ρήτορας σαν τον Άγιο Ιωάννη το Χρυσόστομο· κι ότι επίσης, κανένας δεν μιλούσε και δεν έγραφε όπως έγραφαν αυτοί οι Τρεις Μεγάλοι Ιεράρχες. Επομένως κι από την πλευρά μόνον της καθαρής κλασσικής παιδείας και της ελληνομαθείας, και μόνο για το λόγο αυτό θα έπρεπε να έχουμε προστάτας της Παιδείας τους Τρεις Ιεράρχας. Δεν υπάρχει ανώτερος στη γνώση και στην επιστήμη και στη σοφία, σε σχέση με τους Τρεις Ιεράρχες, ακόμη και οι σύγχρονοί τους, ειδωλολάτρες όλοι. Κι αν βέβαια συνδυαστεί αυτό και με την άλλη τους σοφία, τη χριστιανική πίστη και τη χριστιανική σοφία, οι Άγιοι Ιεράρχες αποτελούν τα πρότυπα του διδασκάλου, του αρίστου διδασκάλου, όπως καθιερώθηκε στην παράδοση του Γένους μας. Στην παράδοση του Γένους και της προχριστιανικής και της χριστιανικής περιόδου ο δάσκαλος πρέπει να διαθέτει γνώσιν **αλλά και αρετήν**. Σχετικά δε στην δική μας την παράδοση, αλλά και στην αρχαιοελληνική, ο δάσκαλος θα πρέπει όχι μόνο να μιλάει και να διδάσκει αλλά και **να πράττει**. Υπάρχουν του κόσμου τα παραθέματα γύρω από το θέμα αυτό. Γι’ αυτό λοιπόν κι από

της πλευράς αυτής ότι οι Τρεις Ιεράρχες συνδυάζουν την αρχαιοελληνική γνώση και την χριστιανική παιδεία, χριστιανική πίστη, συνδυάζουν λόγο και έργο, λόγο και πράξη και διδάσκουν με το παράδειγμά τους, με την αγιότητά τους, υπήρχε καλύτερη περίπτωση για να αγορεύσουμε τους Τρεις Ιεράρχας ως προστάτας της Παιδείας;

Σε όσο χρόνο μου απομένει θα προσπαθήσω εδώ να σας παρουσιάσω από το πλήθος των παιδαγωγικών θέσεων, που υπάρχουν στα συγγράμματα των Αγίων Τριών Ιεραρχών, επιλεκτικά, μία, δύο, τρεις, τέσσερις μόνο θέσεις. Μπορεί κανένας να αριθμήσει δεκάδες, μέχρι και εκατοντάδες θέσεων παιδαγωγικών. Έχουν γίνει ερευνητικές προσπάθειες, έχουν αποθησαυριστεί αυτές οι παιδαγωγικές θέσεις των Αγίων Τριών Ιεραρχών σε τόμους. Αλλά εγώ επέλεξα αυτές τις θέσεις για να έχουν σχέση με τη σύγχρονη παιδαγωγική πραγματικότητα. Μας απασχολεί όλους ο προβληματισμός για το σκοπό της Παιδείας· ποιος είναι ο σκοπός της Παιδείας; **Σύμφωνα με τους Αγίους Τρεις Ιεράρχας, που ακολουθούν εν πολλοίς και την αρχαιοελληνική παράδοση, ο σκοπός της Παιδείας είναι η κατόρθωση της αρετής και η αποφυγή της κακίας, όπως και η θεοσέβεια και η ομοίωσις με το Θεό.** Είναι εκπληκτικό αλλά ποιος τα διδάσκει όλα αυτά; Να βρίσκει κανένας μέσα σε έργα αρχαίων Ελλήνων συγγραφέων, στον Πλάτωνα, να μιλάει για ομοίωση με το Θεό! Να γράφουν οι μεγάλοι μας ποιηταί, οι τραγικοί, να γράφουν οι μεγάλοι μας φιλόσοφοι, ότι **χωρίς αρετή δεν είναι νοητή η επιστήμη**! Σας υπενθυμίζω το πασίγνωστο που λέει ο Πλάτων, «***Πάσα επιστήμη χωριζομένη αρετής, πανουργία ου σοφία φαίνεται***». Ο Αριστοτέλης, «*Αρετά, πολύμοχθε γένει βροτείω, θήραμα κάλλιστον βίω, σας πέρι, παρθένε, μορφάς και θανείν ζαλωτός εν Ελλάδι πότμος*» · Αρετή πολύμοχθε, γένει βροτίω, θήραμα κάλλιστον βίω, η καλύτερη κατάκτηση στο βίο είναι η αρετή, και για σένα, παρθένε Αρετή, είναι καλό και να πεθάνει κανένας.

Ο **Μέγας Βασίλειος** στο γνωστό του έργο «Προς τους νέους όπως αν εξ ελληνικών ωφελοίντο λόγων» (PG 54, 199-211), διδάσκει εκεί στους νέους της εποχής... ποιος τα διδάσκει σήμερα αυτά; Στα βιβλία μας έχει περάσει η πορνεία κι έχουν περάσει ανοησίες για καφετέριες και τώρα εισάγεται και η σεξουαλική αγωγή. Δεν αφήνουμε τα παιδιά μας στο δρόμο αυτό της μαθήσεως και της σπουδής, **να μην έχουν περισπασμούς**, όπως λέτε και παλαιοί πολλοί αλλά και σύγχρονοι «***φυλακή των αισθήσεων***», να μην ενοχλούνται από τις αισθήσεις, να είναι απερίσπαστα τα παιδιά για να διαβάζουν και να μάθουν, όπως κάναμε και εμείς, και οι παλαιότερες γενιές. Εγώ κινηματογράφο είδα στα 22 μου χρόνια· και πολλοί άλλοι γεροντότεροι. Δεν είχαμε οπτικά και ακουστικά ερεθίσματα κι είχαμε αφοσιωθεί στο έργο της αγωγής και της παιδείας, ήσυχοι από ερεθισμούς· και δεν πάθαμε και τίποτε! Αντίθετα πλουτίσαμε, ανδρωθήκαμε, γεμίσαμε, χορτάσαμε παιδεία και καλλιεργήσαμε τις ψυχές μας και προσφέραμε στην Πατρίδα και στο Γένος. Ο Μέγας Βασίλειος λοιπόν στο έργο του αυτό λέει ότι όλη η ποίησις του Ομήρου και τα έργα του Ησιόδου είναι «αρετής έπαινος». Την αρετή επαινεί και ο Όμηρος και ο Ησίοδος.

Κι έχει του κόσμου τα παραδείγματα μέσα στο έργο αυτό, παρουσιάζει ακόμη και από τον Πρόδικο τον μύθο του Ηρακλή, ότι βρέθηκε ο Ηρακλής κάποια φορά σε δίλημμα ποιον δρόμο ν' ακολουθήσει -τον ξέρουμε όλοι, παλαιά τον ξέραμε- και του παρουσιάζονται εκεί δύο γυναίκες. Από τις οποίες η μία γυναίκα παρίστανε την Αρετή και η άλλη την Κακία. Η γυναίκα που παρίστανε την Κακία ήταν ντυμένη όπως είναι ντυμένες οι πόρνες, αρωματισμένη, με κοσμήματα, με ακριβά φορέματα κλπ, προκλητική και η άλλη που παρίστανε την Αρετή ήταν ισχνή και σεμνά ντυμένη. Και ποια ακολούθησε ο Ηρακλής; Ακολούθησε τη σεμνή, ακολούθησε την Αρετή, δεν ακολούθησε την Κακία· την στενή και τεθλιμμένη οδό του Ευαγγελίου.

Κι επειδή πολύς λόγος γίνεται για τη **σεξουαλική αγωγή** και την πορνογραφία, δάσκαλοι και καθηγητές συλλαμβάνονται να έχουν και να διακινούν δίκτυα παιδεραστίας, παρουσιάζει ο Μέγας Βασίλειος στο έργο του αυτό τον Μέγα Αλέξανδρο ως πρότυπο εγκρατείας. Όταν ήρθαν μπροστά του, λέει, οι κόρες του Δαρείου, πανέμορφες Ασιάτισσες οι κόρες του Δαρείου, και τις παρουσίασαν μπροστά στον Μέγα Αλέξανδρο, ο Μέγας Αλέξανδρος δεν γύρισε ούτε να τις κοιτάξει. Γιατί λέει η σχετική διήγησις από τον Πλούταρχο –δεν θυμάμαι από αλλού- ότι θα ήταν γι' αυτόν άτιμο και ανόητο, αυτός που νίκησε τόσους άντρες στις μάχες να ηττηθεί από τις γυναίκες!

Η αρετή λοιπόν, η κατόρθωση της αρετής και η αποφυγή της κακίας είναι ο βασικός στόχος της αρχαιοελληνικής και της χριστιανικής παιδείας. Έχω αποθησαυρίσει εδώ του κόσμου.

Δεύτερο στοιχείο: **η παιδική ηλικία και η νεανική** είναι δύσκολη ηλικία αλλά είναι ο **καταλληλότερος χρόνος για να θεμελιώσει κανένας αρχές και αξίες**. Έχει μείνει σε όλους μας αυτό που λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος «*δυσκάθεκτος η νεότης και ευόλισθος η νεότης*», δύσκολα συγκρατάς την νεότητα είναι ευόλισθος. Αλλά επειδή η νεότης είναι ευόλισθος και δυσκάθεκτος γι' αυτό «*δείται και ισχυροτέρου χαλινού*», πρέπει να την χαλιναγωγήσουμε τη νεότητα. Και επικρίνει εδώ ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος –αν ποτέ δημοσιευθεί αυτή η ομιλία θα παραθέσω εδώ καταπληκτικά κείμενα, που δεν έχω χρόνο να σας παρουσιάσω- λέει ότι **είναι εγκληματίας ο δάσκαλος, ο οποίος καλοπιάνει και κολακεύει τα παιδιά**. Καλός δάσκαλος είναι εκείνος, ο οποίος είναι αυστηρός στα παιδιά. Κάποια φορά, πριν από πολλά χρόνια, δεν είχα γίνει κληρικός ακόμη, ήμουν ακόμη λαϊκός καθηγητής, πριν από 20-30-40 χρόνια, τότε είχε αρχίσει το ξεθεμέλιωμα αυτής της Παιδείας, βρέθηκα σ' ένα συνέδριο εκπαιδευτικών, μ' είχαν καλέσει δάσκαλοι για να μιλήσω. Και έπεσα από τα σύννεφα όταν κάποιος δάσκαλος με ρώτησε και μου είπε: «*Πάτερ Θεόδωρε, πρέπει ο δάσκαλος να κρατάει αποστάσεις από τον μαθητή;*». Ουδέποτε είχε περάσει στις γενιές των εκπαιδευτικών μας το αντίθετο. Ασφαλώς αγαπάει τους μαθητάς, φροντίζει για τους μαθητάς, αλλά **κρατάει κι αποστάσεις, σοβαρότητα, υπευθυνότητα**. Δεν παραλείπουν βέβαια οι Τρεις Ιεράρχες, για να μη

τους θεωρήσει κανένας και υπερβολικά σαδιστές, να λένε ότι **χρειάζεται αυστηρότης και χρειάζεται και επιβολή τιμωριών· αλλά όχι διαρκής επιβολή τιμωριών, αλλά κάπου κάπου χρειάζεται και άνεσις**. Γιατί και οι υπερβολικές τιμωρίες και το υπερβολικό ξύλο μπορεί να κάνουν κακό. Λένε επίσης ότι στην περίοδο αυτή, την παιδική και της νεότητος, είναι ο πιο κατάλληλος χρόνος για να τοποθετήσεις και να εμφυτεύσεις και να ζωγραφίσεις **αρχές και αξίες**. Οι ψυχές των παιδιών είναι άγραφες· αφού λοιπόν οι ψυχές είναι άγραφες ή είναι σαν ένα χωράφι χέρσο, γιατί ν' αφήσουμε να φυτρώσουν ζιζάνια κι αγκάθια και κακίες και να μη φροντίσουμε να φυτρώσουν μέσα αρετές και αξίες; Και γιατί μέσα στον άγραφο χάρτη της ψυχής του παιδιού να μη ζωγραφίσουμε την αρετή, να μη ζωγραφίσουμε την αγιότητα;

Είναι καταπληκτικά τα κείμενα των Αγίων Τριών Ιεραρχών που αναφέρονται στους γονείς τους. Κι εδώ κάνω μία μνεία μόνον των παραγόντων της αγωγής, τι σπουδαίο ρόλο παίζει **η οικογένεια**. Κι επειδή σεβασμιώτατε, έχω την εντύπωση ότι θα επανέλθουμε σε παλινβαρβαρισμό, θα πρέπει αυτά τα κείμενα, αυτές οι αρχές, που λειτούργησαν σε ανάλογες περιπτώσεις να μας γίνουν μαθήματα. Και ο Μέγας Βασίλειος και ο Γρηγόριος Θεολόγος και ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος τα πρώτα θεμέλια της παιδείας τα πήραν από τους γονείς τους, ιδιαίτερα από τις μητέρες τους. Έχει συγκινητικές αναφορές ο Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος, στα ποιήματά του μέσα, για την μητέρα του τη Νόννα. Ο Μέγας Βασίλειος ότι έργο, λέει, έχω διασώσει μέχρι τώρα, αυτό οφείλεται σε σπέρματα, που μου έβαλε μέσα η μάνα μου η Εμμέλεια και η γιαγιά μου η Μακρίνα· αυτά τα σπέρματα αυξήθηκαν και μεγάλωσαν. Το ίδιο και η μητέρα του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου. Ενθυμούμαστε όλοι μας τον θαυμασμό του Λιβανίου: μια νεαρή κοπέλα σε ηλικία 20 ετών, η Ανθούσα, έμεινε χήρα. Πόσες γυναίκες σήμερα μένουν χήρες και αφοσιώνονται στην ανατροφή των παιδιών τους, ενός παιδιού; Κάνουν δεύτερο και τρίτο γάμο· και χωρίς να χηρέψουν τώρα, κάνουν διαζύγια και διαλύουν τους γάμους. Θαύμασε αυτή τη γυναίκα, η οποία έμεινε χήρα στα είκοσί της, πλούσια γυναίκα και αφιερώθηκε στην ανατροφή του Χρυσοστόμου. Γι' αυτό έβγαλε το Χρυσόστομο! Και είπε ο Λιβάνιος, «*βαβαί, οίαι παρά χριστιανοίς εισί γυναίκες*», δέστε τι γυναίκες έχουν οι χριστιανοί! Μπορούμε σήμερα να το πούμε αυτό για τις χριστιανές γυναίκες, δέστε τι γυναίκες έχουν οι χριστιανοί; Θα αναγκαστούμε λοιπόν, λόγω αυτής της παρακμής της παιδείας μας, της νεοεποχίτικης, της παγκοσμιοποιημένης, θ' αναγκαστούμε να επιστρέψουμε στον πρώτο παράγοντα, στον παράγοντα της οικογενείας. Και ήδη έχει αρχίσει και στη χώρα μας και προβληματίζει ο θεσμός της «*κατ' οίκον παιδείας*». Παιδεία στο σπίτι. Στην Αμερική ήδη γίνεται. Γονείς που ξέρουν γράμματα, δίνεται η δυνατότητα από τις αρχές τις εκπαιδευτικές να μη στέλνουν τα παιδιά τους στα σχολεία· ποια σχολεία; Τα σχολεία με τα πορνοβιβλία; Και να εκπαιδεύουν τα παιδιά τους μέσα στα σπίτια τους. Ήδη υπάρχει εδώ, στην Ελλάδα, στη χώρα μας, εδώ κοντά στη Θεσσαλονίκη, ένας Αμερικανός Ορθόδοξος, ο οποίος με τη γυναίκα του, Ελληνίδα Ορθόδοξη, πήραν κάποια έγκριση, θα σημειωθεί, που μαθαίνουν τα παιδιά τους

γράμματα στο σπίτι.
Και θαυμάζει ο **Άγιος Νεκτάριος Πενταπόλεως**, το προβάλλει ως πρότυπον, πώς, λέει, τόλμησαν οι μητέρες των Τριών Αγίων Ιεραρχών, να τους στείλουν στην Αθήνα, στο κέντρο της ειδωλολατρίας και στο κέντρο της ηθικής ασυδοσίας, με κακές παρέες και έκλυτες παρέες, πώς τόλμησαν και έστειλαν τα παιδιά τους σε νεαρή ηλικία στην Αθήνα; Που ήταν κέντρο όχι μόνο της ειδωλολατρίας, κέντρο βέβαια γραμμάτων, φιλοσοφίας, αλλά και κέντρο ηθικής εκλύσεως. Και λέει ο Άγιος Νεκτάριος, τα έστειλαν και τόλμησαν γιατί γνώριζαν ότι οι ίδιες είχαν κάνει σπουδαίο έργο αγωγής.
Δάσκαλος. Λέει ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος ότι είναι, οι δάσκαλοι, οι οποίοι δεν προσπαθούν να διδάξουν στα παιδιά την αρετή και την αγιότητα, να μορφοποιήσουν, να διαμορφώσουν, είναι χειρότεροι από εγκληματίες και χειρότεροι από ανδροφόνος. Ο δάσκαλος, λέει, πρέπει και να διδάσκει και να είναι πρότυπο αρετής και αγιότητος. Δεν ωφελεί μόνο η διδασκαλία, πρέπει ο ίδιος να δίνει το σχετικό παράδειγμα.

Και η Εκκλησία. Γνωρίζουμε πόσο αυστηρός είναι και ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και ο Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος για νοσηρά φαινόμενα ακόμη και στο χώρο της Εκκλησίας. Υπάρχουν θαυμάσια κείμενα· δεν μπορώ να σας τα παρουσιάσω εδώ.

Και επίσης το κοινωνικό περιβάλλον, συναναστροφές, η νοοτροπία. Τα παιδιά πλέον, ακόμα κι αν στο σπίτι γίνεται προσπάθεια να διαμορφωθούν, χαλούν έξω· η νοοτροπία η κοινωνική κι η περιρρέουσα ατμόσφαιρα, ιδίως, ας μου επιτραπεί η έκφραση, για να μείνει, δεν είναι δική μου, την παίρνω κι εγώ από άλλους μαθητάς: ιδιαίτερα τη νοοτροπία και το περιβάλλον αυτό τη διαμορφώνουν «τα πορνοκάναλα και τα βοθροκάναλα». Είναι φοβερή, απαράδεκτη αυτή η κατάσταση· μία πληγή στο σώμα της κοινωνίας μας. Όποια στιγμή κι αν ανοίξεις στα κανάλια της τηλεοράσεως, ακόμη και στις ειδήσεις, θα δεις γύμνιες και αισχρότητες και πορνείες και μοιχείες. Πώς λοιπόν τα παιδιά αυτά να παραμείνουν έτσι;

Και τελευταίο στοιχείο, και τελειώνω, είναι οι Τρεις Ιεράρχες, το έθιξα ήδη εν μέρει, είναι άριστοι εκφραστές για τις δύο Παιδείες, τις οποίες συνήνωσαν στο πρόσωπό τους. Κι αυτό πρέπει να είναι το ιδανικό της παιδευτικής μας παραδόσεως. Αν θέλουμε ν’ αποφύγουμε την εξαφάνισή μας, την αφομοίωσή μας μέσα στην χοάνη της παγκοσμιοποίησης, πρέπει να ξαναβρούμε τον εαυτό μας, τις αξίες μας, τις ελληνικές και τις χριστιανικές, τις οποίες τις χάσαμε. Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης επιχείρησε να το κάνει αυτό· επιχείρησε να απαγορεύσει στους χριστιανούς διδασκάλους να διδάσκουν στα σχολεία και απηγόρευσε και στους χριστιανούς μαθητάς να παρακολουθούν Έλληνας δασκάλους, ρήτορας, φιλοσόφους, για να καταδικάσει σε αγραμματοσύνη τους χριστιανούς. Κι έρχεται εδώ ο **Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος** και οι άλλοι και τον κάνουν τον Ιουλιανόν τον Παραβάτην,

ιδιαίτερα ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος στους δύο στηλιτευτικούς του λόγους εναντίον του Ιουλιανού, επιτρέψτε μου την έκφραση, με τα κρεμμυδάκια! Τι είσαι εσύ; Η γλώσσα είναι δικό σου κτήμα; Θα μας απαγορεύσεις να μαθαίνουμε την ελληνική γλώσσα; «Ελλάς εμή», η Ελλάδα είναι δική μου. «Αττικός συ, αττικοί και ημείς», είσαι συ αττικός, είμαστε αττικοί και ημείς. Και μόνο για την περίπτωση που θα επιτύγχαναν τα μέτρα αυτά του Ιουλιανού, ιδιαίτερα ο Άγιος Γρηγόριος Θεολόγος έγραψε ποιήματα με μέτρα ιαμβικά και άλλα για να διδάσκονται οι χριστιανοί μαθητές ποίηση αρχαία Ελληνική και τραγωδία γραμμένα από τον Άγιο Γρηγόριο Θεολόγο. Και λέει ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος «*πάσιν ανωμολογήσθαι τον νουν εχόντων, παίδευσιν είναι το μείζον αγαθών*», όλοι ομολογούν ότι η Παιδεία είναι το μεγαλύτερο αγαθό. «*Ου μόνον δε ταύτην την ημετέραν*», όχι μόνον την δική μας, τη χριστιανική «*αλλά και την θύραθεν, ην πολλοί χριστιανοί διαπτύουσιν κακώς ειδότες*», όχι μόνο τη δική μας, τη χριστιανική παιδεία, το Ευαγγέλιο, την Αγία Γραφή, έχει τα πρωτεία αυτή, αλλά και τη θύραθεν, την Ελληνική Παιδεία, την οποία μερικοί χριστιανοί την αποφεύγουν κακώς ποιούντες, κακώς ειδότες, είναι σκληροί κι αγράμματοι αυτοί.
Και δεν έκαναν τίποτε οι Τρεις Ιεράρχες στο θέμα της συζεύξεως χριστιανικής και ελληνικής παιδείας, αυτό που έκανε ο Απόστολος Παύλος. Μερικές φορές οι ομιληταί και οι θεολόγοι όταν μιλούν των Τριών Ιεραρχών κάνουν ένα σοβαρό λάθος. Και το σοβαρό λάθος είναι ότι ομιλούντες περί των Αγίων Τριών Ιεραρχών, λένε ότι οι Τρεις Ιεράρχαι έκαναν την σύνθεση της Χριστιανικής και της Ελληνικής Παιδείας· είναι λάθος. Δεν έκαναν την σύνθεση, διετήρησαν την σύνθεση και προφύλαξαν την σύνθεση από του χωρισμού, που επιχειρούσε ο Ιουλιανός. Ο Ιουλιανός θέλησε να ξεχωρίσει τη Χριστιανική από την Ελληνική Παιδεία και οι Τρεις Ιεράρχες είπαν, «είναι και δική μας η Ελληνική Παιδεία». Τι έκανε ο Απόστολος Παύλος; Δεν μνημονεύει μέσα στις Επιστολές του και μέσα στις Πράξεις των Αποστόλων, στις δημηγορίες του, χωρία Ελλήνων ποιητών; «*του γαρ και γένος εσμέν*», «*ζητείν αυτόν και εύροιεν και ου μακράν εξ ημών απέχοντος*». Έχουν διαπιστώσει πολλοί ερευνητές ότι μέσα στις Επιστολές του Αποστόλου Παύλου υπάρχουν του κόσμου τα κείμενα από αρχαίους Έλληνες συγγραφείς. Επομένως, η σύζευξη Χριστιανικής και Ελληνικής Παιδείας κι όπως λέει κι ο μεγάλος θεολόγος π. Γεώργιος Φλορόφσκι, ο ελληνισμός είναι ενωμένος στη φύση, μέσα στην κούνια του χριστιανισμού, είναι αδιαίρετη κατηγορία της χριστιανικής σκέψεως. Δεν μπορείς να ξεχωρίσεις χριστιανισμό και ελληνισμό. Κι έχουμε τώρα τους ανοήτους δωδεκαθεϊστάς και ειδωλολάτρες, οι οποίοι προσπαθούν να επαναφέρουν το όραμα και την τακτική του Ιουλιανού του Παραβάτη και του Γεωργίου Πλήθωνος και να πουν ότι, δική μας είναι η Παιδεία και η ειδωλολατρία μαζί· ότι η Ελληνική Παιδεία ταιριάζει με την ειδωλολατρία όχι με τη χριστιανική πίστη.

Αγαπητοί μου, και τελειώνω μ’ αυτό σεβασμιώτατε, ο Ελληνισμός θριάμβευσε και μεγαλούργησε σε δύο περιόδους: τον 4ο π.Χ. αι. όταν κυριάρχησε στη φιλοσοφία η μεταφυσική πνοή του Πλάτωνος και του Αριστοτέλους και μετά των Πυθαγορείων

και θριάμβευσε επίσης ο Ελληνισμός και η Ελληνική Παιδεία στον 4ο μ.Χ. αι., και οι δύο χρυσοί αιώνες. Αλίμονο αν φτάναμε στο σημείο να αποχωρίσουμε τα δύο! Έχουμε αυτή την μεγάλη ευλογία, κουβαλούμε δύο παραδόσεις, να κουβαλούμε τον Παρθενώνα και την Αγιά Σοφιά, να κουβαλούμε τους αρχαίους Έλληνες σοφούς με όσα σημάδια έχουν καλά, αρετής έπαινος, εκτός, λέει ο Μέγας Βασίλειος προς τους νέους, εκτός από τις αναφορές στους θεούς· που κι αυτό βέβαια δείχνει πόσο θεοσεβείς ήσαν οι αρχαίοι Έλληνες. Και το κάνει αυτό ο Μέγας Βασίλειος όχι μόνο γιατί θέλει να παρουσιάσει την σημασία του ενός Θεού, αλλά και γιατί ο βίος και οι αναφορές στην μυθολογία στους θεούς είναι γεμάτα από πολέμους, από έριδες κι από ανηθικότητες. Ο Δίας ο ανώτερος, λέει ο Μέγας Βασίλειος, γύριζε από κρεβάτι σε κρεβάτι στην κάθε θεά. **Παίρνουμε λοιπόν τα καλά στοιχεία**, τα υγιή από τον αρχαίο Ελληνισμό και μαζί με τον υπέροχο λόγο του Ευαγγελίου, τον άφθαστο λόγο, ο τέλειος λόγος, η τέλεια αποκάλυψη, η τέλεια αλήθεια, υπηρετουμένη και επενδεδυμένη από τον τέλειο λόγο της αρχαίας Ελληνικής σκέψεως.

Αυτοί λοιπόν είναι εν ολίγοις. Νομίζω πως και πάλι λίγο ξέφυγα από αυτά που είχα προγραμματίσει εδώ να σας πω, ας μείνουν όμως σήμερα αυτά κι αν ο Θεός βοηθήσει να καταγραφούν αυτά σ’ ένα γραπτό κείμενο, εκεί θα υπάρχουν και περισσότερες αναφορές.

Ας διδαχθούμε από το έργο των Τριών Ιεραρχών. Μπορεί σήμερα να επανέλθει η Παιδεία μας στη θεοσέβεια και στην αρετή; Μπορούν τα παιδιά μας να πάψουν να είναι ομάδες αλητών και αγέλες λύκων και στα σχολεία μας να διδάσκεται η πορνογραφία; Τα παιδιά μας να είναι, όπως έλεγε ο Άγιος Κοσμάς, γουρουνόπουλα; Στην Τουρκοκρατία, όταν πήγαν τα παιδιά στον Άγιο Κοσμά τον Αιτωλό, λέει, «τι τα φέρατε τα παιδιά σας; Αυτά είναι γουρουνόπουλα». Αν δεν ξέρουν τι είναι Θεός, τι είναι αρετή, τι είναι άγιοι, τι είναι Θεός, τι είναι Αγία Τριάδα, αν δεν παν στο σχολείο να μάθουν γράμματα, αυτά είναι γουρουνόπουλα! Μπροστά λοιπόν σ’ αυτήν την τάση της Παιδείας η μόνη διέξοδος που έχουμε είναι ν’ ακολουθήσουμε τη ζωή και το παράδειγμα και τη διδασκαλία των Αγίων Τριών Ιεραρχών και όσα αυτοί έκαναν στην εποχή τους και επέβαλλαν τους σκοπούς της Παιδείας και εξημέρωσαν την ανθρωπότητα, όχι μόνο την Ελλάδα, εν γένει τους άγριους τους εξημέρωσαν, τους έφεραν στον πολιτισμό· σήμερα δεν κάνουμε τίποτα, υποπροϊόντα. Αν λοιπόν θέλουμε, πρέπει ξανά πίσω, επιστροφή στους Τρεις Ιεράρχες. Και αντίσταση στα θλιβερά και νοσηρά φαινόμενα της σημερινής Παιδείας.

Σας ευχαριστώ.

(Πηγή: impantokratoros.gr)